

Matteus kapitel 15. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 15 Fädernas stadgar (Matt 15:1–9)

Översättning

Då kom några fariséer och skriftlärde från Jerusalem fram till Jesus och sade: Varför bryter dina lärjungar mot de stadgar som vi fått från våra fäder? De renar ju inte sina händer innan de äter. Men han svarade dem: Varför bryter ni själva mot Guds bud genom era nedärvda stadgar? Gud har ju sagt: ”Hedra din fader och din moder” och ”Den som smädar sin fader eller moder, han skall döden dö”. Men ni säger: Den som säger till sin far eller mor: ”Det som ni skulle ha fått som underhåll av mig, det ger jag nu till templet”, han behöver alls inte hedra sin far och sin mor. Så har ni satt Guds ord ur kraft genom era nedärvda stadgar. Ni hycklare, rätt profeterade Esaias om er när han sade:

Detta folk ärar mig med sina läppar,
men deras hjärtan är långt ifrån mig.
Fåfängt dyrkar de mig,
ty de läror de förkunnar är människobud.

Kommentar

Från Jerusalem hade det kommit lärda och fromma män, tydligen tillkallade av de skriftlärde i Galileen. De ville nu på ort och ställe skaffa sig klarhet om vad som hänt. Och de blev genast betänksamma. Denne man, som folk höll för en profet, lärde inte sina lärjungar att hålla ”fädernas stadgar”. Vi möter här ett viktigt ord i Nya Testamentet, som knappast går att översätta till svenska. Det grekiska ordet är ”paradosis”, som ordagrant betyder ”något som överlämnas”, något som man tar emot och ger vidare. På tyska heter det Uberlieferung, på engelska tradition. Men vi kan knappast säga ”tradition”, eftersom det ordet bland oss närmast leder tanken till sådant som luciafirande, julgran eller påskris. Men här var det fråga om en helig tradition, ett arv av läror och bud, som man fått från fäderna och var skyldig att ge vidare. I kyrkobibeln används översättningen ”de äldstes stadgar”, vilket lätt kan missförstås. Med ”de äldste” menas nämligen här förfäderna och med ”stadgar” menas både läror och bud, hela den muntligt bevarade skriftutläggning som man lärde utantill i rabbinskolorna. Man kan – som i denna översättning – försöka med andra uttryck och omskrivningar, men helt tillfredsställande blir de inte. Säger man exempelvis ”nedärvda stadgar” så får man inte med hela betydelsen. Det är fråga om alla slags läror, inte bara stadgar, och de har inte bara mottagits. De skall också ges vidare.

Även de kristna hade en paradosis. Dit hörde allt vad apostlarna lärt av Jesus och berättade om honom, liksom de apostoliska föreskrifter de gav åt församlingarna. Paulus hänvisar i sina brev flera gånger till denna apostoliska paradosis (1 Kor 11:2, 15:3, 2 Tess 2:15, 3:6).

De skriftlärde tar närmast upp en av de många renhetsföreskrifterna. Varför rättar sig inte lärjungarna efter de stadgar, som man ärvt från fäderna? Jesus svarar med en dräpande matfråga: Varför rättar ni er inte själva efter Guds bud? Jesus använder inte uttrycket ”fädernas stadgar” utan säger ”era” eller ”människors” stadgar. Han menar alltså, att det är fråga om människopåfund. Och dem sätter man över Guds klara bud. Jesus tar som exempel föreskriften att alla andra fordringsägare fick stå tillbaka, där det fanns några skulder till templet. Man kunde använda den bestämmelsen för att undandra sig skulder och underhållsplikter. Man gav sin egendom till templet men förbehöll sig nyttjanderätten under sin livstid. Så kom man undan sina kreditorer och även de krav som ens egna gamla föräldrar kunde ställa. Detta är att sätta sina egna påfund över Guds ord, säger Jesus.

Vad är orenhet? (Matt 15:10–20)

Översättning

Saliga de i anden fattiga,
dem hör himmelriket till.
Saliga de som sörjer,
de skall bli tröstade.
Saliga de saktmodiga,
de skall besitta jorden.
Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdighet,
de skall bli mättade.
Saliga de barmhärtiga,
de skall finna barmhärtighet.
Saliga de renhjärtade,
de skall få se Gud.
Saliga de som stiftar frid,
de skall kallas Guds barn.
Saliga de som lider förföljelse för rättfärdighets skull,
dem hör himmelriket till.

Saliga är ni, när de smädar er och förföljer er och ljuger och säger allt ont om er för min skull. Gläd er och jubla, er lön är stor i himmelen. På samma sätt förföljde de ju profeterna före er. Kommentar

Sen går Jesus över till att besvara de skriftlärdes anmärkning mot lärjungarna. Den gällde en av de många renhetsföreskrifter som var en sådan börda för småfolket. Det var inte en fråga om hygien. Det gällde renheten inför Gud och faran av att besmittas av något som var orent i religiös mening. Det fanns i Mose lag många sådana föreskrifter och de skriftlärdade hade preciserat dem i minsta detalj. För säkerhets skull måste man alltid rena sig, när man varit ute bland människorna. Man kunde ju i trängseln på gatan ha snuddat vid en barnaföderska eller råkat sparka till en död ödla eller stött ihop med en man som i sin tur rört vid en död

Jesus förklarar nu, att alla sådana reningar är onödiga. En människa kan inte bli oren inför Gud genom det hon tar på eller det hon äter. Det som orenar en människa kommer inte utifrån på det viset. Det kommer inifrån, från hjärtat. Det är den onda viljan, som bryter fram i tankar, i tal och i gärningar. I de exempel Jesus nämner, ser man en tydlig hänsyftning på femte, sjätte, sjunde och åttonde buden. Därtill nämner han ”hån” (eller ”hädelse” som det också skulle kunna översättas).

De skriftlärdade blir upprörda. Jesus satte ju här faktiskt en del av Mose lag ur kraft. Ingen kunde säga detta, om han inte hade Guds egen myndighet. Var detta riktigt, så måste det betyda, att en helt ny tid bröt in och att det gamla förbundet skulle ersättas med ett nytt. Mose lag hade haft sin tid. Nu kom något annat. För de skriftlärdade var det en hädisk tanke.

Lärjungarna berättar – tydligen med ångslan – om de lärda jerusalemiternas reaktion. Men Jesus säger, att det inte är något att bry sig om. De är blinda ledare – ”för blinda” lägger flera goda handskrifter till. De är blinda för vad Skriften har sagt om detta, som skulle komma. Och de är blinda för Guds uppenbara gärningar, när de har dem inför sina ögon. Därför kommer Gud att rycka upp dem med rötterna.

Den kananeiska kvinnan (Matt 15:21–28)

Översättning

Så gick Jesus bort därifrån och drog sig undan till Tyrus och Sidons område. Och se, en kananeisk kvinna från den trakten kom gående och ropade: Förbarma dig över mig, Herre du Davids son! Min dotter plågas svårt av en ond ande. Men han svarade henne inte ett ord. Lärjungarna kom fram och bad honom: Ge henne besked. Hon förföljer oss ju med sina rop. Men han svarade: Jag är inte utsänd till andra än de förlorade fåren av Israels hus. Men hon kom fram och kastade sig ned för honom och sade: Herre, hjälp mig! Han svarade: Det är inte rätt att ta brödet från barnen och kasta det för hundarna. Hon sade: Visst, Herre! Men också hundarna får ju äta av de smulor som faller från deras herrars bord. Då svarade henne Jesus: O kvinna, din tro är stor. Det skall bli som du vill. Och hennes dotter blev frisk från den stunden.

Kommentar

Matteus fortsätter att berätta händelserna i samma ordning som Markus. Som vi redan nämnt, har vi här ett långt avsnitt (14:22–16:12) som är gemensamt för Matteus och Markus men saknas hos Lukas. Man kan tydligt se hur Markus och Matteus anpassar sig efter sina åhörare. Markus, som skriver för hedningar, förklarar exempelvis de judiska reningsriterna. Matteus behöver inte göra det. Han skriver ju för judar. Markus talar om en syrofenicisk kvinna. Det var en term som grekerna förstod. Matteus kallar henne kananeisk, och varje jude visste strax vad han menade. Hon hörde till de icke judiska – men semitiska – grannfolken.

Matteus berättelse är emellertid helt oberoende av Markus. Han berättar här mera åskådligt och med större utförlighet än han annars brukar göra. Sakligt är de båda versionerna helt överensstämmande, utom att man möjligen kan få det intrycket hos Markus att händelsen utspelades i eller vid huset, där Jesus tagit in, medan Matteus förutsätter att Jesus är på vandring. Man får intrycket att vi har att göra med två olika ögonvittnesberättelser. Men de möter oss på samma ställe i händelseförloppet.

Vi får alltså veta, att Jesus för en tid har dragit sig utanför landets gränser. Det är fråga om ganska obetydliga avstånd, ungefär så från Stockholm till Uppsala eller från Göteborg till Borås. Men det var ändå en annan värld. Judarna höll sig avskilda från andra folk. Också naturen är en annan här i dessa trakter, som ungefär motsvaras av det nuvarande Libanons sydligaste delar.

Här möter Jesus denna hedniska kvinna. Något måste hon ha hört om Jesus. Hon kallar honom Davids son. Hon tror att han kan bota hennes dotter. Hon följer honom med sina rop. Lärjungarna vill att Jesus skall ta sig an henne, på ena eller andra sättet. Men Jesus säger att han inte är sänd till hedningarna. Hans uppgift gäller de förlorade fåren av Israels hus. Vi känner igen uttrycket från de order, han gav sina apostlar när han sände ut dem i Galileen (10:6). Först skulle budskapet om riket och frälsningen komma till judarna. Sedan var det hedningarnas tur.

Bakom Jesu svar anar man hans syn på sin kallelse. Att han botade människor var ett led i hans förkunnelse. Det visade att himmelriket höll på att bryta fram. Det kostade honom också något. Som människa hade han begränsade krafter. Han kunde bli trött och behövde vila. Han ville inte återigen bli överlupen och få ägna sig åt de sjuka, när han dragit sig undan för att undervisa lärjungarna.

När kvinnan tränger sig fram och inte släpper Jesus, får hon alltså till svar, att brödet är till för barnen och inte för hundarna. Det märkliga är nu att hon utan vidare accepterar denna uppdelning. Hon mästare inte Guds planer. Vill Gud ha det så, så är det så. Hör hon till hundarna, så vet hon sin plats. Men just där, under bordet, har hon ändå hopp om någon liten smula. Gud är ju ändå hennes Herre.

Detta är tro. Stor tro, säger Jesus. Och tron möts här som alltid av nåden. Hon får som hon vill. Och lärjungarna drar den riktiga slutsatsen: Alltså är Messias och hans rike till också för hedningarna. Det är den lärdomen som de velat ge vidare med denna

berättelse.

Hedningarna blir botade (Matt 15:29–31)

Översättning

Så gick Jesus därifrån och kom till Galileiska sjön. Han gick upp på berget och satte sig där, och folk kom i skaror till honom. De hade med sig lama, lytta, blinda, stumma och många andra, som de lade ned för hans fötter. Och han botade dem, så att folket häpnade, när de såg stumma som talade, lytta som blev friska igen, lama som kunde gå och blinda som såg. Och de prisade Israels Gud.

Kommentar

Varför berättar Matteus återigen om de många, som blev botade av Jesus? Han har redan gjort det i början av sin redogörelse för Jesu verksamhet i Galileen (4:24 f) och i samband med svaret på Johannes Döparens fråga (kap 11). Orsaken tycks vara, att det här är fråga om hedningar. Hos Markus är det sammanhanget klarare. Matteus har – som så ofta – behandlat de yttre omständigheterna helt summariskt, och vi får inte uttryckligen höra att Jesus alltjämt befinner sig utanför sitt lands gränser. Medan Markus ger oss två konkreta exempel på hur Jesus botade hedningar, ger oss Matteus i stället en stiliserad översikt. Det är helt i linje med hans sätt att berätta. Han är systematikern, som är nogga med sitt sätt att disponera stoffet. Han har redan (i kapitel 8–9) givit konkreta exempel på hur Jesus botade. Sen är han färdig med den saken och ger i fortsättningen bara sammanfattande upplysningar om den sidan av Jesu verksamhet, såvida det inte – som i frågan om den kananeiska kvinnan finns andra orsaker att dröja vid ett konkret fall.

En antydning om att vi här är på hednisk mark kan ligga i slutorden. Folket ”prisade Israels Gud”. De fick se Israels Gud göra, vad deras egna gudar inte förmådde.

Bespisningen av de fyra tusen (Matt 15:32–39)

Översättning

Men Jesus kallade till sig lärjungarna och sade: Det gör mig ont om allt detta folk. Tre dar har de varit hos mig, och de har ingenting att äta. Men skicka hem dem utan mat, det vill jag inte. Då sade lärjungarna: Varifrån skulle vi kunna få så mycket bröd här i ödemarken, att det räckte för en sån massa folk? Jesus frågade dem: Hur många bröd har ni? De svarade: Sju och litet småfisk. Då befallde han allt folket att lägga sig ned på marken. Sedan tog han de sju bröden och fiskarna, läste tacksägelsen, brödet och gav åt lärjungarna, och lärjungarna gav det åt folket. Så åt de alla och blev mätta, och man samlade ihop de överblivna brödstyckena, sju korgar fulla. Men de som ätit var fyra tusen, kvinnor och barn oräknade. Sedan lät han dem skiljas åt och steg i båten med sina lärjungar och kom till området kring Magadan.

Kommentar

Det blev alltså en väldig tillströmning av människor. Det är knappast förvånande. Ryktena från andra sidan sjön bör ha nått också och Markus berättar, att den vansinnige i gadarenernas land, när han blivit botad, gick omkring i Dekapolis och berättade vad som hänt.

Berättelsen om detta andra bespisningsunder är påfallande lik den föregående. Man har undrat över att lärjungarna reagerar på ungefär samma sätt. Många anser att vi här har en dubblett, som Markus träffat på och tagit med därför att den på ett par punkter avvek från den han redan kände till. Men skulle en medarbetare till Petrus ha kunnat göra ett sådant misstag? Andra drar sina slutsatser av att berättelsen ingår i ett långt sammanhängande stycke (14:22–16:12) som finns hos Markus och Matteus, men inte hos Lukas. Kan det ha varit en självständig samling berättelser, som senare blivit infogad i Markusevangeliet (där Matteus sen kan ha lärt känna dem)? Men i så fall måste redan denna samling av berättelser ha förutsatt att bespisningen skett två gånger, eftersom Jesus själv säger så (som vi strax skall se). Det ser alltså inte ut att bero på något misstag, att båda berättelserna kommit med. Man hade sina skäl till det, först och främst respekten för vad apostlarna sagt men också vissheten, att Jesus haft en bestämd mening med upprepningen. Den skedde ju på hednisk mark. Även bland hedningarna hade Jesus hållit denna måltid, som gav en föraning av den stora glädjemåltiden i Guds rike och av nattvarden.

Matteus anger också här antalet män, ”utom kvinnor och barn”. I det ligger en påminnelse om att de församlade verkligen representerade Guds folk, sammansatt av alla åldrar och kön, samlade omkring sin Herre och Konung.

Berättelsen slutar med notisen att Jesus med lärjungarna återvände med båt och kom ”till området kring Magadan”. Någon ort med det namnet är inte känd. Man tror att det är en felskrivning för Magdala, en liten ort vid sjön ungefär två mil söder om Kapernaum, mest känd genom Maria Magdalena, som kom därifrån.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.